

FETHI BENSLAMA • Ölüm Siyaseti

FETHİ BENSLAMA Paris Üniversitesi VII'de psikanaliz ve psikopatoloji öğrenimi gördü. Paris-Diderot Üniversitesi'nde profesör ve Tunus Bilimler Akademisi üyesidir. Günümüzün önemli psikanalistlerinden biri olan Benslama, *La Nuit Brisée* (Ramsay, 1988), *Une fiction troublante* (Edition de l'Aube, 1994) ve *Le jihadisme des femmes. Pourquoi elles ont choisi Daech?* (Farhad Khosrokhavar ile birlikte, Seuil, 2017) gibi yankı uyandıran kitapların yazarıdır. Ayrıca klinik psikanaliz ve çağdaş dönem Avrupa ve İslâm konularında birçok incelemesi yayımlanmıştır. *La psychanalyse à l'épreuve de l'Islam* (Aubier, 2002) adlı çalışması Türkçede *İslâm'ın Psikanalizi* başlığıyla (İletişim, 2005) yayımlanmıştır.

Bu eser, Institut Français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır. Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la publication de l'Institut français.

Un furieux désir de sacrifice: Le surmusulman

© 2016 Éditions du Seuil

İletişim Yayınları 2596 • Politika Dizisi 172

ISBN-13: 978-975-05-2357-1

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2018, İstanbul

EDITÖR Melike Işık Durmaz

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ece Ziya

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FETHI BENSLAMA

Ölüm Siyaseti

Cihatçı “Üst-Müslümanlar”

Un furieux désir de sacrifice
Le Surmusulman

ÇEVİREN *Orçun Türkay*

Özgürlük, yaşamın zincirlerinden kurtulmak değildir; yaşamı, onun çevresini saran taşlaşmış düşlemlerden kurtarma arzusudur.

– TAHAR HADDAD (1899-1935).¹

---

1 *Œuvres complètes*, 2. cilt, Tunus, Kültür ve Kültürel Mirası Koruma Bakanlığı Yayınları, 1999, s. 109.

İÇİNDEKİLER

Giriş	9
Köktencileşme Üstüne	13
Bir tehdit olarak köktencileşme.....	13
Semptom olarak köktencileşme.....	28
Üst-Müslüman ve Onun Aşılması	47
İslâmcılığın icadı.....	47
Üst-Müslüman.....	64
Fetva çılgınlığı: Cinsellik ve Üst-Müslüman.....	73
Üst-Müslümanlığın aşılması üstüne: Siyasal ayna.....	86

Giriş

Birçok gençte görülen kendini İslâm adına kurban etme arzusu nasıl düşünölmelidir? Onları tutup en kötöye sürökle-yen nedir? Bu denemede önerdiğim yorumun ağırlık merkezini *Üst-Müslöman* olarak adlandırdığım şey oluşturuyor. Söz konusu olan, bir kavramdan ziyade üstünde düşünölməsi gereken bir mefhum. Bu açıdan bakıldığında, “Üst-Müslöman sorunu”ndan söz etmek ve bunun ortaya konmasının bugün Müslömanların başına gelen ve dünyayı sarsan şeyi ne ölçöde anlaşılır kılabileceğini görmek daha uygun olacaktır.

Üst-Müslöman [adımı verdiğim] hayalet Seine-Saint-Denis’de kamu hizmetinde yürüttüğüm klinik çalışmalarım sırasında kafamda biçimlenmeye başladı. Uzun yıllar boyunca, kişileri ateşli bir inanç bina etmeye, kimlik temelli bir adalet talebini ve bunun damgalarını taşımaya, saygı ve korku uyandırma eğilimindeki hem alçakgönüllü, hem kibirli bir hareketle yücelik arayışına iten “yeterince Müslöman olmama” düşüncesinin yarattığı ıstırabın arttığını gözlemledim. Köktenci İslömcöların söyleminin çözümlenmesin-

de *İslâm idealinin yarası*¹ bir telafi, hatta bir öç alma çağrısı olarak ifade bulduğundan, klinikle toplumsalın buluşması Üst-Müslüman figürünün belirmesini sağladı. İster bir eğitim olarak görünsün, isterse bir kişide cisimleşsin, bu figür yaklaşık yüz yıldır İslâmcılığın hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak ürettiği bir şeydir. Bu nedenle, burada Üst-Müslüman figürünün ortaya çıkışını göz önüne alarak İslâmcılığın icadına ilişkin, bugünlerde genel anlamda geçerli olan anlayıştan farklı bir okuma önerdim. Aslında İslâmcılık modern siyaset kuramlarının dilinde ifade edilirken (siyasal İslâm) sıklıkla unutilan bir şey var: Modern teknolojiden yararlınsa da onun temel hedefi eskil kutsalla, kurban etme ve olma meselesiyle yeniden ilişki kuran aşırı dinî bir güç üretmektir.

Müslüman âleminin bir bölümünü kasıp kavuran savaşların birtakım yıkıcı güçleri serbest bıraktığını kanıtlamaya gerek yok, bu güçlerin dümen suyunda da tam bir vahşet tiyatrosunun aktörleri kol geziyor: kurbanlarla cellâtlar, kahramanlarla hainler, teröristlerle korku içindekiler ve bir de tüm dünyayı yangın yerine çeviren kendini kurban etme arzusıyla ilişki içinde olan, en tehlikeli aktör *şehit*.

Bununla birlikte, 20. yüzyılın başından beri Müslümanlar arasında “Müslüman olmak ne demektir?”, “Onu tanımlama yetkisine kimler sahiptir?”, –kadın eve kapanmayıp bedeninin görünürlüğü ataerkil cinsellik ve arzu düzenini altüst ettiğinde– “Erkek ya da kadın olmak ne demektir?” gibi temel sorunlar etrafında süregelen iç çatışma halini unutmamak gerek. İşte İslâmcılık artık hiçbir şeyin kesin olmadığı, kimliksel kaidelerin çöktüğü bir zamanda Müslüman’ın *iç düşmanı* (Freud’un ilk üst-benlik tanımı) kavramını orta-

1 Fethi Benslama, *La Guerre des subjectivités en islam*, Fécamp, Lignes, 2014. Ayrıca “L’idéal blesé et le surmusulman”, Fethi Benslama (yön.), *L’Idéal et la Cruauté. Subjectivité et politique de la radicalisation*, Fécamp, Lignes, 2015, s. 11-28.

ya attı ve bu iç düşman takıntısı da Üst-Müslüman saplantısını besleyip büyüttü.

Böylece Marx'ın sözünü ettiği "ezilenlerin iç çekişi" devri kapandı, insan öldürme edimine kendisini de dahil etmekten çekinmeyen kurban edicinin aşırı öfkesinin dönemi başladı. Bu noktada "Nefret etmeyi seviyorum, bana büyük bir güç veriyor" diyen bir gencin sözlerini anımsıyorum. Kişi *nefret sevgisini* başkalarına cömertçe sunmak isterken, neden kendisini bu sevgiden yoksun bıraksın ki? Dolayısıyla, cihatçıların "sevgiden öldürdüklerini" söylemelerine şaşırılmaması gerekir belki; bu, sonuçta tutku suçunun verili ve sistemleştirilmiş bir yorumundan başka bir şey değildir. Ama şu da akılda tutulmalıdır ki, bu yalnızca tanrısal duygulanımla öldüren kişinin ileri sürdüğü bir savdır. Söz konusu olan kitlesel bir kıyım olduğunda, suçun kayıtsızca işlendiğini ileri sürmek akla daha yatkın olacaktır.

Olasılıkla, şimdinin küreselleşen dünyasının, kurulu yapıların sarsıldığı karmakarışık hali, her türden "köktencileşme"yi, en başta da her şey ve herkes açısından anlam yüklü dinsel köktencileşmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda, bu mefhumun kullanımlarının gerek söylemsel düzeneğin, gerek terörizmi önlemeyi amaçlayan güvenlik düzeneğinin temel çarkına nasıl dönüştüğü görülür.

Fransa'daki Ocak ve Kasım 2015 saldırılarından beri, "köktencileşme" terimi tüm ülkeyi pençesine alan ve dünyanın hiçbir bölgesinin muaf olmadığı bir tehdit simgesi olarak kamusal alanı ele geçirdi. Bir sözcük, bir karmaşayı tanımlamak üzere böylesi bir kapsama ulaştığında, birçoğlarının yaptığı gibi onun uygunluğuna karşı çıkılabilir; ama aynı zamanda toplumbilimin bir bölümünün yapmaya çalıştığı gibi bir bilgi alanına dönüştürülmek üzere ele de alınabilir; psikanalizin göreviyse bu mefhumun ne açıdan semptomatik değer taşıyıp, ne açıdan taşımadığını incelemeye dayanır.

İşte bu kitap da bir tehdit olarak köktencilik ile semptom olarak köktencilikmeyi birbirinden ayırarak işe başlıyor.

Bu düzlemde, zemin konusunda bilgi sahibi, yolu başka bilgi alanlarıyla da kesişen psikanalitik yaklaşım, bu deneme sayesinde bir pencere aralayarak terör eylemlerindeki ve söylemlerdeki öznelliği totalleştirici ve yadsıyıcı bir biçimde açıklayan yaklaşımların sorgulanmasını sağlayacaktır; çünkü eylemleri gerçekleştirenlerin bundan haz aldığı apaçık ortadadır. Hazzın işin içine girdiği vahşet olaylarının açıklanmasında kişinin niyet ve bilinciyle veya toplumsal etkenlerle yetinebileceğimiz yönündeki sav tam anlamıyla indirgemeci bir savdır.

Freud'un bizi durmaksızın uyardığı gibi, psikanalizin bir odaya toplanan insanlara "terapi yapmaya" dayanmadığını, ama psikanaliz kliniğinden öğrendiklerimizin uygarlaşmış insanın ve onun ahlâkının içindeki ortak uygarlık karşıtı güçlerin keşfedilmesi için bir dayanak oluşturduğunu anımsatmaya gerek yok. Buradan hareketle psike ile siyaset arasındaki zorunlu bağları ortaya koyabilir, "psike-polis" paradigması olarak tanımlanabilecek olan şiddet ve şiddet karşıtı olasılıkları düşünebiliriz.

Bu anlamda, *Üst-Müslüman* tabirinin burada Müslümanların ve uygarlıklarının karşı karşıya kaldığı tehlikenin doğası konusunda bir gösterge değeri vardır. Bu yüzden denemenin son bölümü Müslümanlar için başka bir geleceği hedefleyerek, *Üst-Müslüman*'ın aşılmasını konu almaktadır.